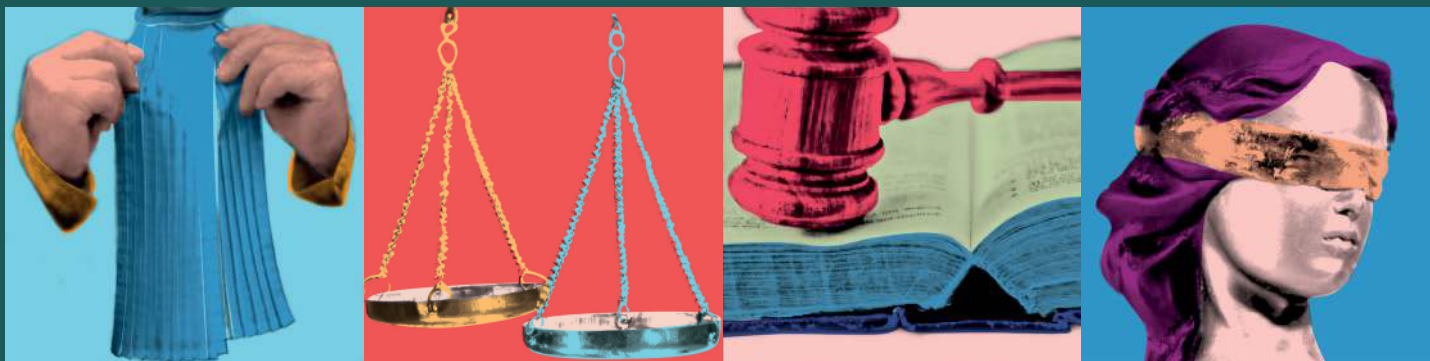

Met recht bedreven!

Oefeningen juridische vaardigheden

mr. Mitsy le Fèvre
& mr. Marleen Huls

Met recht bedreven!

Voor mijn vader

Voor Sven de Boer

www.coutinho.nl/metrechtbedreven3

Met de code in dit boek heb je 18 maanden toegang tot je online studiemateriaal. Dit materiaal bestaat uit extra oefeningen inclusief antwoordmodellen waarmee je zelfstandig aan de slag kunt.

Om je studiemateriaal te activeren heb je onderstaande code nodig.

Ga naar **www.coutinho.nl/metrechtbedreven3** en volg de instructies.

Met recht bedreven!

Oefeningen juridische vaardigheden

mr. Mitsy le Fèvre

mr. Marleen Huls

Derde, herziene druk

**UITGEVERIJ
COUTINHO**

bussum 2024

© 2015/2024 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor de readerregeling kan men zich wenden tot Stichting UvO (Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties, www.stichting-uvo.nl). Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in knipselkranten dient men contact op te nemen met Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, www.stichting-pro.nl).

Eerste druk 2015

Derde, herziene druk 2024

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Omslag: Merel Brouns, Utrecht

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

De personen op de foto's komen niet in de tekst voor en hebben geen relatie met hetgeen in de tekst wordt beschreven, tenzij het anders vermeld is.

ISBN: 978 90 469 0919 5

NUR: 820

Voorwoord bij de derde druk

Hoe raak je bedreven in de toepassing van het recht? Daar komt juridische kennis bij kijken en vooral veel oefening en een flinke dosis doorzettingsvermogen. Niet voor niets wordt het trainen van juridische vaardigheden bij rechtenopleidingen steeds belangrijker. Het overdragen van juridische kennis en informatie is uiteraard cruciaal, maar hoe sluit deze kennis aan bij de praktijk? En hoe verwerk je juridische kennis bij het oplossen van een casus? Het antwoord hebben wij neergelegd in het werkboek *Met recht bedreven!*

Wij, Mitsy le Fèbre en Marleen Huls, zijn praktische en bovenal bedreven juristen die elkaar hebben gevonden in onze visie op juridische vaardigheden; die ontwikkel je vooral door veel te oefenen met onderwerpen uit de verschillende rechtsgebieden. Vanuit onze ervaring in het juridische werkveld en het hoger onderwijs begrijpen wij welke vaardigheden studenten nodig hebben in de juridische praktijk. Kennisoverdracht verdient een plaats binnen een juridische opleiding en tegelijkertijd is het trainen van die vaardigheden essentieel.

De serie *Met recht!* bestaat naast *Met recht bedreven! Oefeningen juridische vaardigheden* uit *Met recht bericht! Luisteren, in gesprek gaan, spreken en schrijven in juridische beroepsproducten*, *Met recht bepleit! Leer vaardig beargumenteren en betogen* en *Met recht begrepen! Oefeningen in tekstbegrip, samenvatten en woordenschat voor juristen*. Vier unieke methoden die niet mogen ontbreken in de verschillende rechtenopleidingen.

Onze dank gaat uit naar onze (oud-)studenten van wie we de gezichten mochten gebruiken: Nicky de Hoog, Anusya Thampirasah, Joost van den Boogaard en Thijs Eijkhout. Speciale dank aan mr. Rogier van Dam, Nicky en Joost voor hun gevoel van humor in de apps. Ten slotte bedanken we Annemie Michels en Louise Prompers van Uitgeverij Coutinho voor de prettige samenwerking.

In deze druk is het onderdeel onderzoeken van juridische bronnen (voormalig hoofdstuk 8) voor een deel verwijderd en voor een deel opgenomen in de hoofdstukken 1, 4, 5 en 6. Het doen van onderzoek past beter in andere werk- en/of leerboeken. Het opzoeken van de verschillende rechtsbronnen vinden wij beter passen bij de hoofdstukken waar de rechtsbronnen ook daadwerkelijk worden behandeld.

Heb je ideeën, suggesties of reacties naar aanleiding van deze druk? Wij horen ze graag. Laat ze ons weten via www.coutinho.nl.

mr. Mitsy le Fèbre en mr. Marleen Huls
Arnhem, voorjaar 2024

Inhoud

Inleiding	11
-----------	----

1	Het hanteren van wetten, regelingen en wettenbundels	15
----------	---	-----------

1.1	Structuur van wettenbundels	16
1.1.1	Verdeling rechtsgebieden	16
1.1.2	Tabs	16
1.1.3	Kernwoorden in de marge	17
1.2	Structuur van wetten en regelingen	17
1.2.1	Algemene onderdelen in wetten en regelingen	17
1.2.2	Indeling wetten en regelingen	20
1.2.3	Citeren	22
1.3	Zoekmethoden	23
1.3.1	Afkortingenlijst	23
1.3.2	Soorten registers	23
1.3.3	Registermethode	24
1.3.4	Systematische methode	24
1.4	Wetten en regelingen zoeken op Overheid.nl	25
1.5	Praktijkoefeningen hanteren wetten, regelingen en wettenbundels	25

2	Het ontleden van wetsartikelen	41
----------	---------------------------------------	-----------

2.1	Structuur van wetsartikelen	41
2.1.1	Leden	41
2.1.2	Subs	42
2.1.3	Subleden	42
2.2	Rechtsvoorwaarden en rechtsgevolgen	43
2.2.1	Cumulatieve en alternatieve rechtsvoorwaarden en rechtsgevolgen	44
2.3	Praktijkoefeningen ontleden wetsartikelen	49

3	Het oplossen van een juridische casus I (basis)	61
----------	--	-----------

3.1	Het vierstappenplan (basis)	61
3.1.1	Stap 1: het formuleren van de rechtsvraag	62
3.1.2	Stap 2: het analyseren van het juridische kader	63
3.1.3	Stap 3: het toepassen van de feiten op het juridische kader	64
3.1.4	Stap 4: het beantwoorden van de rechtsvraag	65
3.2	Praktijkoefeningen oplossen juridische casus I (basis)	66

4	Het gebruik van jurisprudentie	77
4.1	Jurisprudentie	78
4.2	Organisatie van de rechterlijke macht	78
4.2.1	Rechtbanken	78
4.2.2	Gerechtshoven	79
4.2.3	Hoge Raad	79
4.2.4	Hoger beroep in bestuursrechtelijke zaken	80
4.3	Juridische procedures	80
4.4	Veelvoorkomende onderdelen in jurisprudentie	81
4.4.1	Aanhef, aanduiding procespartijen en procesverloop	82
4.4.2	Rechtsvraag	83
4.4.3	Feiten	84
4.4.4	Standpunten van partijen	85
4.4.5	Tenlastelegging in strafrechtelijke zaken	86
4.4.6	Juridisch kader	86
4.4.7	Materiële beoordeling en conclusie	87
4.4.8	Dictum of beslissing en ondertekening	87
4.4.9	Rechtsmiddelenclausule	88
4.4.10	Conclusie van advocaat-generaal in strafrechtelijke zaken	88
4.4.11	Annotatie	90
4.5	Interpretatiemethoden	92
4.5.1	Grammaticale interpretatiemethode	92
4.5.2	Wetshistorische interpretatiemethode	93
4.5.3	Systematische interpretatiemethode	95
4.5.4	Teleologische interpretatiemethode	96
4.5.5	Gecombineerd gebruik van interpretatiemethoden	97
4.6	Uitspraken zoeken op Rechtspraak.nl en in jurisprudentietijdschriften	98
4.7	Praktijkoefeningen jurisprudentie	98
5	Het gebruik van parlementaire stukken	165
5.1	Parlementaire stukken	165
5.2	Wetgevingsprocedure	166
5.3	Parlementaire stukken zoeken op Overheid.nl en andere sites	187
5.4	Praktijkoefeningen parlementaire stukken	187
6	Het gebruik van juridische literatuur	247
6.1	Juridische literatuur	247
6.1.1	Handboek	248
6.1.2	Juridisch artikel in een vaktijdschrift	250
6.1.3	Annotatie	253
6.2	Juridische literatuur zoeken in InView van Wolters Kluwer, Legal Intelligence en vaktijdschriften	257
6.3	Praktijkoefeningen juridische literatuur	257

7	Het oplossen van een juridische casus II (verdiept)	305
7.1	Het vierstappenplan (verdiept)	305
7.1.1	Stap 1: het formuleren van de rechtsvraag	306
7.1.2	Stap 2: het analyseren van het juridische kader	307
7.1.3	Stap 3: het toepassen van de feiten op het juridische kader	310
7.1.4	Stap 4: het beantwoorden van de rechtsvraag	312
7.2	Praktijkoefeningen oplossen juridische casus II (verdiept)	312
	Eindnoten	329
	Illustratieverantwoording	333
	Over de auteurs	335

Inleiding

Met recht bedreven! bestaat uit een werkboek en een website (www.coutinho.nl/met-rechtbedreven3) met in totaal meer dan 160 praktijkoefeningen. Hierin staat het trainen van juridische vaardigheden centraal, zoals het ontleden van wetsartikelen, het oplossen van een juridische casus en het gebruik van rechtsbronnen. Daarnaast kun je met deze uitgave een kritische houding ontwikkelen, onder meer door berichten uit de media te vergelijken met de diverse rechtsbronnen.

De onderwerpen van de oefeningen zijn verdeeld over burgerlijk recht, staatsrecht, bestuursrecht en strafrecht. We besteden in mindere mate aandacht aan Europees en internationaal recht. Het overbrengen van juridische kennis over verschillende specifieke rechtsgebieden, waaronder ook Europees en internationaal recht, vindt in de meeste gevallen plaats in andere modules van je (rechten)opleiding.

Als een jurist een juridisch probleem goed wil kunnen oplossen, moet deze over een bepaald instrumentarium beschikken. Dat instrumentarium bestaat uit beschikbare rechtsbronnen, namelijk de wet, jurisprudentie (uitspraken van rechters), parlementaire stukken en juridische literatuur. Maar de vraag *hoe* een jurist met deze bronnen een juridisch probleem oplost, is daarmee niet beantwoord. Die vraag gaat over de vaardigheden van een jurist: wat moet een jurist kunnen om een juridisch probleem tot een goed einde te brengen? In dit boek train je met die verschillende vaardigheden:

- het hanteren van wetten, regelingen en wettenbundels (hoofdstuk 1);
- het ontleden van wetsartikelen (hoofdstuk 2);
- het oplossen van een juridische casus (hoofdstukken 3 en 7);
- het gebruik van jurisprudentie (hoofdstuk 4);
- het gebruik van parlementaire stukken (hoofdstuk 5);
- het gebruik van juridische literatuur (hoofdstuk 6).

In elk hoofdstuk besteden we eerst aandacht aan de theorie, zodat helder is welke vaardigheid je aan de hand van dat hoofdstuk gaat ontwikkelen. Daarna volgt een aantal praktijkoefeningen, waarin we je aansporen om zelf op onderzoek uit te gaan: je leert juridische bronnen op te zoeken en de relevante bronnen te selecteren en te analyseren. Na de analyse leer je om juridische problemen op te lossen aan de hand van een vierstappenplan. Ook ontwikkel je de vaardigheid om berichten uit de media met een kritische blik te bekijken. Bij sommige oefeningen zijn krantenartikelen geplaatst met bijvoorbeeld het bijbehorende Kamerstuk. Je stelt dan bijvoorbeeld de vraag of de informatie in het krantenartikel klopt met de informatie die staat in het Kamerstuk.

Een antwoord bouwen we steeds als volgt op: eerst een algemene omschrijving van het onderwerp waarover het gaat en pas daarna het concretiseren en toepassen op de geschetste situatie. Als het bijvoorbeeld gaat om een vraag over de gelaagde structuur, omschrijf dan eerst in algemene zin wat de gelaagde structuur inhoudt. Daarna pas je die omschrijving toe op de concrete situatie.

Soms zul je in het werkboek moeten aangeven welke route je hebt genomen om tot een antwoord te komen. Dit geven we dan bij een vraag aan met 'laat zien welke weg is

bewandeld'. Als dit niet in de vraag staat, hoef je dat niet te doen. Hierna geven we een korte toelichting op de diverse te trainen vaardigheden.

Het hanteren van wetten, regelingen en wettenbundels

Hoofdstuk 1 staat in het teken van het hanteren van wetten, regelingen en wettenbundels. Als jurist kun je niet om wetten en regelingen heen. In wetten en regelingen zijn immers regels neergelegd die veelal als uitgangspunt gelden voor het oplossen van een juridisch probleem, voor het overtuigen van anderen en voor het geven van juridisch advies. Als aankomend jurist is het belangrijk dat je deze rechtsbronnen goed leert lezen, begrijpen en hanteren. In de wettenbundels die je voor je opleiding moet aanschaffen, is een door een uitgever geselecteerde verzameling van wetten en regelingen opgenomen. Om wegwijs te worden in deze grote hoeveelheid regels komt in dit hoofdstuk de structuur van wetten, regelingen en wettenbundels aan bod. Ook leer je de citeerwijzen van wetsartikelen kennen en de wijze waarop artikelen via de systematische en registermethode kunnen worden gevonden. Tot slot leer je hoe je wetten en regelingen kunt opzoeken op de site **Overheid.nl**.

Het ontleden van wetsartikelen

Hoofdstuk 2 maakt een begin met de kern van de werkzaamheden van een jurist: het oplossen van een juridische casus. Een casus los je op door de feiten uit de casus te toetsen aan een bepaald juridisch kader. Elk juridisch kader heeft als basis een of meerdere wetsartikelen, waarin staat aan welke rechtsvoorwaarde(n) de feiten moeten voldoen voordat een of meer rechtsgevolgen intreden. Voordat je een casus kunt oplossen, is het dus van belang dat je de structuur van een wetsartikel begrijpt en vaardig wordt in het ontleden van wetsartikelen in rechtsvoorwaarden en rechtsgevolgen.

Het oplossen van een juridische casus

Waar het in de juridische praktijk vooral om draait, is het oplossen van een voorgelegde juridische casus. In hoofdstuk 3 leggen we aan de hand van een speciaal ontwikkelde methode, het zogenoemde vierstappenplan, uit hoe een juridische casus op gestructureerde wijze kan worden geanalyseerd en opgelost.

Het vierstappenplan ziet er als volgt uit:

- stap 1** het formuleren van de rechtsvraag
- stap 2** het analyseren van het juridische kader
- stap 3** het toepassen van de feiten op het juridische kader
- stap 4** het beantwoorden van de rechtsvraag

In hoofdstuk 3 leggen we de basis van het vierstappenplan uit, waarbij je aan de hand van het geselecteerde wetsartikel tot een oplossing van het juridische geschil komt.

In hoofdstuk 7 volgt een verdiepingsslag op dit vierstappenplan. Wetsartikelen alleen zijn namelijk vaak niet voldoende om tot een oplossing te komen. Het gebruik van andere rechtsbronnen in het vierstappenplan is veelal noodzakelijk. In andere rechtsbronnen dan de wet worden wetsartikelen nader uitgelegd en geïnterpreteerd. Denk hierbij aan jurisprudentie, parlementaire stukken en juridische literatuur. Eerst ga je in hoofdstuk 4, 5 en 6 oefenen met het gebruiken, lezen, analyseren en interpreteren van deze drie rechtsbronnen, waarna in hoofdstuk 7 de verdiepingsslag in het oplossen van een juridische casus wordt gemaakt.

Het gebruik van jurisprudentie

Een voor juristen belangrijke rechtsbron is jurisprudentie: een verzamelnaam voor alle uitspraken van rechters. In hoofdstuk 4 leggen we uit wat jurisprudentie is en waarvoor je uitspraken kunt gebruiken. Ook besteden we aandacht aan de organisatie van de rechterlijke macht en de procedures in civiele, bestuursrechtelijke en strafrechtelijke zaken. Om de structuur van een uitspraak beter te begrijpen, benoemen we ook de veelvoorkomende onderdelen in jurisprudentie en voorzien we deze van voorbeelden. Ook behandelen we de door rechters gehanteerde interpretatiemethoden. Tot slot leer je uitspraken zoeken op de site **Rechtspraak.nl** en via databanken in jurisprudentietijdschriften.

Het gebruik van parlementaire stukken

Als een wetsartikel is gevonden, is nog niet altijd even duidelijk wat de wetgever bedoelde met het betreffende artikel. De bedoeling van de wetgever is af te leiden uit parlementaire stukken. In hoofdstuk 5 behandelen we het wetgevingsproces aan de hand van voorbeelden en oefen je met het gebruik van parlementaire stukken. Wij beperken ons hierbij tot het bespreken van de wet in formele zin (een wet gemaakt door de regering en de Staten-Generaal gezamenlijk). Aan het einde van het hoofdstuk leer je nog hoe je parlementaire stukken kunt zoeken op **Overheid.nl** en andere sites.

Het gebruik van juridische literatuur

Als laatste rechtsbron is juridische literatuur een handig instrument bij het oplossen van een juridische casus. ‘Juridische literatuur’ is een containerbegrip: er valt zo veel onder dit begrip dat we niet uitputtend kunnen zijn. Om enig kader te bieden, houden we voor dit boek de volgende definitie aan: onder juridische literatuur vallen alle door juristen geschreven stukken waarin bepaalde juridische onderwerpen zijn uiteengezet en van een mening zijn voorzien, hetgeen onder meer tot uiting komt in handboeken, juridische artikelen in vaktijdschriften en annotaties onder een uitspraak. Het gebruik van deze handboeken, artikelen uit juridische vakliteratuur en annotaties lichten we in hoofdstuk 6 toe. Dit hoofdstuk sluit af met het zoeken van juridische literatuur in online informatieportals als InView van Wolters Kluwer en Legal Intelligence.

Online studiemateriaal

Naast de praktijkoefeningen in dit boek is nog veel meer oefenmateriaal online te vinden. Op **www.coutinho.nl/metrechtbedreven3** tref je het online studiemateriaal aan bij dit boek. Dit materiaal bestaat uit:

- extra oefeningen waarmee je zelfstandig aan de slag kunt;
- antwoordmodellen bij de extra oefeningen.

Docenten kunnen via de website een uitgebreid antwoordmodel op de praktijkoefeningen uit het boek en tentamenmateriaal met antwoordmodellen aanvragen.

En nu? Aan de slag! Raak bedreven in recht door *Met recht bedreven!*

1 Het hanteren van wetten, regelingen en wettenbundels

Rechter: Efteling-componist kreeg te weinig geld voor pretparkmuziek¹

Nu.nl, 14 juli 2020

Buma/Stemra moet aanvullende vergoedingen betalen aan Maarten Hartveldt, zo oordeelde het gerechtshof van Amsterdam dinsdag. De componist, die themamuziek maakte die werd afgespeeld bij de wandelpaden in de Efteling en Toverland, kreeg jaarlijks nog geen 200 euro van de auteursrechtenorganisatie. Dat stond volgens Hartveldt niet in verhouding tot de mate waarin zijn muziek is afgespeeld.

Het hof deelt dit standpunt en vindt dat de componist voor dergelijk werk hogere tarieven in rekening mag brengen, omdat zijn muziek van “bijzonder belang” is voor een park als de Efteling.

Buma/Stemra ontvangt geld van pretparken dat de organisatie vervolgens uitkeert aan de componisten die de muziek in de parken maken. Het gerechtshof stelt dat zij deze gelden niet naar verhouding hebben uitgekeerd en dat zij dit hadden moeten verdelen op het daadwerkelijk gebruik in de parken. De organisatie moet Hartveldt daarom aanvullende vergoedingen terugbetalen, voor de Efteling gerekend vanaf 2011. Voor Toverland geldt dit vanaf 2013. Hoe hoog deze bedragen precies zijn, wordt in een aparte procedure vastgesteld.

De muziek voor het Brabantse pretpark werd in 2004 door Hartveldt gecomponeerd. De componist kreeg jaarlijks 198 euro uitgekeerd, volgens Hartveldt niet in verhouding met hoeveel zijn muziek

in het park werd afgespeeld. Sinds 2006 zocht hij uit hoe de vergoeding zo laag kon zijn.

In 2017 werd muziek Hartveldt vervangen

Meerdere correspondentiewisselingen volgden, maar voor Hartveldt kwam hier geen duidelijk antwoord uit voort. In 2015 kreeg hij een brief van Buma/Stemra waarin zij de berekeningen op een rij zetten die leidden tot de 198 euro. Volgens de auteursrechtenorganisatie was dit het bedrag dat de componist krijgt voor zijn muziek die te horen was op het looppad naar De Efteling toe. Om onduidelijke redenen werd er niet gesproken over zijn andere composities die in het park te horen waren.

Volgens de organisatie was dit bedrag zo laag omdat de componist geen beroep zou hebben gedaan op niet-gesignaleerde werken, wat artiesten kunnen doen wanneer hun muziek niet wordt gedraaid op televisie of radio (de voornaamste mediums waarop muziek wordt gedraaid en aan de hand waarvan Buma/Stemra het jaarlijkse uitkeerbedrag bepaalt).

In 2017 hoorde Hartveldt dat zijn muziek werd vervangen wegens het 65e jubileum dat het park vierde. In 2018 kwam de zaak voor de rechter en werd Buma/Stemra in het gelijk gesteld omdat de organisatie zou hebben gehandeld ‘conform haar beleid’. Hartveldt besloot hierop in hoger beroep te gaan.

Recht is overal. Geregeld kom je op het internet of in de krant berichten tegen met een juridisch inhoudelijk onderwerp, zoals het bericht over de muziek van de Efteling van Nu.nl. In het dagelijks leven heb je bewust of onbewust ook veel met het recht te maken: of je nu een broodje koopt bij de bakker of bekeurd wordt voor het appen tijdens het fietsen, recht is overal. Als je jurist bent, gaat dit nog een stap verder; een jurist kan niet om wetten en regelingen heen. In deze rechtsbron zijn immers regels neergelegd die veelal als uitgangspunt gelden voor het oplossen van een juridisch probleem, voor het overtuigen van anderen en voor het geven van juridisch advies. Wanneer je start met een van de verschillende rechtenopleidingen of opleidingen met een juridische component, is het belangrijk dat je deze rechtsbron goed leert lezen, begrijpen en hanteren. In de wettenbundel(s) die je voor je opleiding hebt moeten aanschaffen, staat een verzameling van wetten en regelingen. Om je wegwijs te maken in deze grote hoeveelheid van regels start dit eerste hoofdstuk met de structuur van wettenbundels (paragraaf 1.1) en de structuur van de wetten en regelingen (paragraaf 1.2). In paragraaf 1.3 leer je zoekmethoden gebruiken en tot slot leggen we aan het einde van het theoretische deel van dit hoofdstuk uit hoe je wetten en regelingen in een digitale databank kunt opzoeken (paragraaf 1.4).

1.1 Structuur van wettenbundels

1.1.1 Verdeling rechtsgebieden

Zoals gezegd is een wettenbundel een verzameling van (officiële) wetteksten. Wettenbundels zijn grofweg ingedeeld in een privaatrechtelijk en een publiekrechtelijk deel. Er zijn vaak dus meerdere delen of boeken. De *Collegebundel* van uitgeverij Wolters Kluwer bestaat uit twee delen: privaatrecht (I) en publiekrecht (II). De markt kent meerdere wettenbundels; wij beperken ons tot de *Collegebundel* van Wolters Kluwer, omdat deze wettenbundels het meest worden gebruikt bij de diverse rechtenopleidingen.

Realiseer je dat de wettenbundels niet alle nationale en internationale wetten en regelingen bevatten. De Afvalstoffenverordening van de gemeente Ameland bijvoorbeeld zul je niet in je wettenbundels aantreffen. En dat is begrijpelijk. Uitgevers maken een selectie van wetten en regelingen die studenten tijdens hun studie nodig hebben. In de wettenbundels zijn met name wetten in formele zin opgenomen. Wetten in formele zin zijn wetten gemaakt door de regering (koning en een of meerdere ministers en/of staatssecretarissen) in samenwerking met de Staten-Generaal (Eerste en Tweede Kamer tezamen), zie artikel 81 Grondwet. Een wet in formele zin kun je herkennen aan het woord 'wet' in de titel. Besef wel dat naast wetten in formele zin ook andere regels bestaan, zoals algemene maatregelen van bestuur (opgesteld door de regering), ministeriële regelingen (afkomstig van een of meerdere ministers) en provinciale en gemeentelijke verordeningen. Enkele algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen zijn in de wettenbundels opgenomen.

1.1.2 Tabs

De uitgeverij heeft bij de wettenbundels tabs geleverd. Het is de bedoeling dat je de tabs in je wettenbundels plakt bij de grijze vlakken. Deze tabs kunnen het doorgronden van

de structuur van de wettenbundels en het opzoeken van wetten en regelingen vergemakkelijken én versnellen. Een voorbeeld. In de *Collegebundel* van Wolters Kluwer is het staats- en bestuursrecht met de volgende tabs onderverdeeld: Grondwet c.a., decentralisatie, algemeen bestuursrecht/bestuursprocesrecht en bijzonder bestuursrecht. De Algemene wet bestuursrecht (Awb), een wet in formele zin met *algemene* regels van het bestuursrecht, is dan ook geplaatst onder het tabje algemeen bestuursrecht/bestuursprocesrecht, terwijl de Vreemdelingenwet 2000, een wet in formele zin met regels van *bijzonder* bestuursrecht, terug te vinden is onder het tabje bijzonder bestuursrecht.

1.1.3 Kernwoorden in de marge

Daarnaast hebben de uitgevers kernwoorden aangebracht in de kantlijn van de wettenbundels. Ook hier is de gedachte geweest dat dit het opzoeken van wetsartikelen vereenvoudigt. Vergeet niet dat de kernwoorden door de uitgevers zijn bedacht en dus niet afkomstig zijn van de wetgever.

1.2 Structuur van wetten en regelingen

In deze paragraaf komen algemene onderdelen in wetten en regelingen aan de orde, gevolgd door de indeling van wetten en regelingen. De laatste subparagraaf behandelt de citeerwijzen.

1.2.1 Algemene onderdelen in wetten en regelingen

Hoewel wetten en regelingen verschillend ingedeeld kunnen zijn, kennen zij ook vaste onderdelen. Het bericht aan het begin van dit hoofdstuk gaat over een rechtszaak die een componist had aangespannen tegen de auteursrechtenorganisatie Buma/Stemra vanwege vergoedingen voor door hem gecomponeerde pretparkmuziek. De wet waarin regels staan over het auteursrecht heet de Auteurswet. Deze wet valt onder het privaatrecht. We behandelen in deze paragraaf de vaste onderdelen aan de hand van de Auteurswet.

Auteurswet²

Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht, *Stb.* 1912, 308, zoals laatstelijk gewijzigd op 22 augustus 2022, *Stb.* 2022, 345 (i.w.tr. 01-10-2022)

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is eene nieuwe regeling van het auteursrecht vast te stellen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

(...)

Artikel 52

Deze wet kan worden aangehaald onder den titel 'Auteurswet'.

Opschrift en citeertitel

In het opschrift staat de officiële naam van een wet of regeling. Elke wet of regeling heeft een naam die uniek is. Op die manier kan geen verwarring ontstaan over welke wet of regeling de wetgever bedoelt. De officiële naam van een wet of regeling staat veelal ook in een citeertitel, meestal in het laatste artikel van de betreffende wet of regeling. In het opschrift staat eveneens informatie over de datum van ondertekening en het onderwerp. Achter het opschrift wordt vaak informatie geplaatst over de laatste wijzigingen van de betreffende wet of regeling. Deze informatie behoort officieel niet tot het opschrift.

Voor de Auteurswet luidt het opschrift als volgt:

‘Auteurswet, wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht, *Stb.* 1912, 308.’

In artikel 52 is de citeertitel opgenomen:

‘Deze wet kan worden aangehaald onder den titel “Auteurswet”.’

De wettenbundels van Wolters Kluwer noemen de officiële naam van een wet of regeling overigens niet (nogmaals) bij het opschrift, hoogstwaarschijnlijk omdat de naam al aan het begin van de wet of regeling genoteerd staat (zoals je ook kunt zien bij de Auteurswet).

Aanhef en considerans

De aanhef volgt na het opschrift en gaat vooraf aan de inhoud van de wet of regeling. Uit de aanhef kun je het wetgevingsproces van de betreffende wet of regeling afleiden. Zo zie je bijvoorbeeld of de Raad van State advies heeft gegeven over een wet of regeling en of de Staten-Generaal betrokken is geweest bij het wetgevingsproces. Met andere woorden: niet alleen op basis van het woord ‘wet’, maar ook op basis van de aanhef kun je beoordelen of sprake is van een wet in formele zin.

Voor wat betreft de Auteurswet luidt de aanhef als volgt:

‘Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is eene nieuwe regeling van het auteursrecht vast te stellen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze: (...)’

Uit ‘Wij WILHELMINA’ (of een ander staatshoofd) is af te leiden dat de regering bij het wetgevingsproces is betrokken, want ‘Wij’ staat voor het staatshoofd (koning) en deze kan een wetsvoorstel niet zonder een of meerdere minister(s) en/of staatssecretaris(sen) indienen (indien het geen initiatiefwetsvoorstel is, zie hierover hoofdstuk 5). Uit het zinsdeel ‘en met gemeen overleg der Staten-Generaal’ is af te leiden dat de regering de Auteurswet heeft vastgesteld in samenwerking met de Eerste en de Tweede Kamer. De Auteurswet is dan ook een wet in formele zin.

In de aanhef staat ook het doel of de reden van het opstellen van de wet of regeling. Dit noemen we de considerans. Bij de Auteurswet is de considerans:

‘(...) dat het wenschelijk is eene nieuwe regeling van het auteursrecht vast te stellen.’

Corpus

Hoofdstuk I. Algemeene bepalingen

§ 1. De aard van het auteursrecht

Artikel 1

Het auteursrecht is het uitsluitend recht van den maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst, of van diens rechtverkrijgenden, om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen, behoudens de beperkingen, bij de wet gesteld.

Artikel 2

- 1 Het auteursrecht gaat over bij erfopvolging en is vatbaar voor gehele of gedeeltelijke overdracht.
- 2 De maker, of zijn rechtverkrijgende, kan aan een derde een licentie verlenen voor het geheel of een gedeelte van het auteursrecht.
- 3 De levering vereist voor gehele of gedeeltelijke overdracht, alsmede de verlening van een exclusieve licentie, geschiedt bij een daartoe bestemde akte. De overdracht of de verlening van een exclusieve licentie omvat alleen die bevoegdheden die in de akte staan vermeld of die uit de aard en de strekking van de titel of licentieverlening noodzakelijkerwijs voortvloeien.
- 4 Het auteursrecht dat toekomt aan de maker van een werk, alsmede, na het overlijden van de maker, het auteursrecht op niet openbaar gemaakte werken dat toekomt aan degene die het als erfgenaam of legataris van de maker heeft verkregen, is niet vatbaar voor beslag.
- 5 Het derde lid, tweede volzin, en het vierde lid zijn niet van toepassing op een maker als bedoeld in artikel 7 en 8.

(...)

Artikel 53

Deze wet treedt in het Rijk in Europa in werking op den eersten dag der maand volgende op die, waarin zij afgekondigd wordt.

De kern van een wet of regeling wordt gevormd door de wetsartikelen. We noemen dit ook wel het lichaam of het corpus van een wet of regeling. De wetsartikelen zijn genummerd en gestructureerd weergegeven. In de volgende paragraaf gaan we daar verder op in.

De Auteurswet kent een corpus van wetsartikelen 1 tot en met 53.

1.2.2 Indeling wetten en regelingen

Wetten en regelingen zijn gestructureerd met behulp van verschillende indelingsinstrumenten: boeken, titels, hoofdstukken, afdelingen, paragrafen en/of wetsartikelen. Niet elke wet of regeling kent al deze indelingsinstrumenten. Soms behoeft een wet of regeling nauwelijks een indeling en bestaat ze uitsluitend uit wetsartikelen. Zie in dat kader bijvoorbeeld de Algemene termijnenwet. De Auteurswet, die we in de vorige paragraaf als leidraad gebruikten, kent daarentegen acht hoofdstukken en diverse paragrafen. Andere wetten of regelingen zijn ingedeeld in boeken en titels. Bestudeer bijvoorbeeld de inhoudsopgave van het Wetboek van Strafrecht (Sr) maar eens. Aan de hand van voorbeelden van wetten en regelingen lichten wij hierna de diverse indelingsinstrumenten toe.

Boeken

De eerste grove indeling die gemaakt kan worden, is de indeling in boeken. Als voorbeeld nemen we het Sr. Het Sr kent drie boeken: 'Algemene bepalingen' (Eerste Boek), 'Misdrijven' (Tweede Boek) en 'Overtredingen' (Derde Boek). In het Eerste boek komen onderwerpen aan de orde die voor het gehele strafrecht gelden. In het Tweede en Derde boek staan strafbare feiten, opgesplitst in misdrijven en overtredingen. Misdrijven zijn zwaardere, ernstigere strafbare feiten dan overtredingen. Door de indeling in boeken staan de wetsartikelen die qua zwaarte van het strafbare feit vergelijkbaar zijn bij elkaar.

Titels en hoofdstukken

Een verdere onderverdeling kan aangebracht worden met titels. Neem bijvoorbeeld het Eerste Boek van het Sr, 'Algemene bepalingen'. Dat bestaat uit negen titels met algemene bepalingen over het strafrecht. Titel V bepaalt bijvoorbeeld welke daders van 'deelname aan strafbare feiten' worden gestraft (artikel 47, lid 1 Sr). 'Deelnemen aan strafbare feiten' houdt in dat een strafbaar feit door meerdere personen is gepleegd. Ieder voor zich pleegt geen strafbaar feit, maar ieder neemt een onderdeel van het strafbare feit voor zijn of haar rekening. De strafbare feiten die in het Tweede en het Derde Boek staan, kunnen dus volgens de algemene bepaling uit het Eerste Boek in veel gevallen door meerdere personen zijn gepleegd.

Ook hoofdstukken kunnen een verdere onderverdeling aangeven. Neem als voorbeeld de Grondwet. De Grondwet kent geen boeken, maar wel een hoofdstukindeling. De hoofdstukken geven grofweg de onderwerpen aan die structuur geven aan de Grondwet. In de hoofdstukken 2 tot en met 4 van de Grondwet staan bijvoorbeeld de regering, de koning, de Staten-Generaal respectievelijk de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de Nationale ombudsman en de vaste colleges van advies centraal. Wetsartikelen die eenzelfde onderwerp betreffen, worden door deze structuur bij elkaar gezet.

Afdelingen en paragrafen

Soms is een wet of regeling zo lang en uitgebreid dat een nog verdere onderverdeling noodzakelijk is. We gaan weer even terug naar het Sr, naar titel II A van het Eerste Boek. Daarin zijn bepalingen opgenomen over maatregelen. Aangezien er verschillende soorten maatregelen bestaan, is deze titel verder onderverdeeld in vier afdelingen met elk één soort maatregel.

De hoofdstukken in de Grondwet bevatten geen afdelingen, maar paragrafen. Hoofdstuk 2 over de regering is bijvoorbeeld opgedeeld in paragraaf 1 over de koning en paragraaf 2 over de koning en de ministers.

Om inzicht te krijgen in de structuur van grotere wetten of regelingen is het raadzaam om de inhoudsopgave van een wet of een regeling te bestuderen.

Wetsartikelen

Het corpus van een wet of een regeling wordt, zoals we eerder aangaven, gevormd door de wetsartikelen. Deze wetsartikelen zijn genummerd. Net als de indeling in boeken, titels, hoofdstukken, afdelingen en/of paragrafen verschilt de nummering van de wetsartikelen per wet of regeling. De nummering loopt bij het Sr bijvoorbeeld door. Daarmee wordt aangegeven dat de drie boeken niet op zichzelf staan, maar bij elkaar horen. Soms begint de nummering wel bij elk boek of hoofdstuk opnieuw. Voorbeelden daarvan zijn het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Awb. Deze wetten komen hierna aan de orde.

Verwijzingsartikelen

Achter de wetsartikelen zie je soms tussen haakjes andere wetsartikelen staan. Met deze verwijzingsartikelen kun je je voordeel doen als je op zoek bent naar relevante andere wetsartikelen. De verwijzingsartikelen zijn geen wetsartikelen die door de wetgever zijn opgenomen, maar simpelweg een hulpmiddel dat door de uitgever is toegevoegd.

Gelaagde structuur

Sommige wetten en regelingen kennen een gelaagde structuur. Dit houdt in dat ze zijn opgebouwd in lagen (boeken, titels, hoofdstukken, afdelingen en/of paragrafen) die gaan van algemeen naar bijzonder. De gedachte achter deze gelaagde structuur is dat de algemene regels niet bij elk onderwerp hoeven te worden herhaald.

Een voorbeeld. In artikel 7:610 van het BW is de arbeidsovereenkomst neergelegd. Dit is een bijzondere overeenkomst en deze is daarom opgenomen in boek 7 van het BW (genaamd 'Bijzondere overeenkomsten'). Boek 6 van het BW heet 'Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht'. In dit boek staan bepalingen over de overeenkomst in het algemeen beschreven. Artikel 6:217 BW beschrijft bijvoorbeeld de totstandkoming van een overeenkomst door aanbod en aanvaarding daarvan. Dit artikel is van toepassing op allerlei overeenkomsten, onder andere op de (bijzondere) arbeidsovereenkomst. Aangezien een (arbeids)overeenkomst een meerzijdige rechtshandeling is (hiervoor is vereist dat meerdere personen hun op hetzelfde rechtsgevolg gerichte wil openbaren), zijn ook de algemene bepalingen over rechtshandelingen uit boek 3 van het BW ('Vermogensrecht in het algemeen') toepasselijk op de overeenkomst in algemene zin en de arbeidsovereenkomst in het bijzonder. Zo is bijvoorbeeld artikel 3:33 BW van toepassing, waarin de totstandkoming van een rechtshandeling wordt geregeld (wil en verklaring). Voor de arbeidsovereenkomst zijn derhalve naast boek 7 ook boek 6 en boek 3 van het BW belangrijk.

In de Awb komt de gelaagde structuur eveneens goed naar voren. Vergelijk bijvoorbeeld de namen van de hoofdstukken 3 en 4 eens met elkaar. Hoofdstuk 3 heet 'Algemene be-

palingen over besluiten’, terwijl hoofdstuk 4 ‘Bijzondere bepalingen over besluiten’ heet. Hoofdstuk 4 bevat dus bepalingen die bijzonder zijn ten opzichte van de algemene bepalingen in hoofdstuk 3.

Het is goed om te vermelden dat als meerdere artikelen over hetzelfde onderwerp innerlijk strijdig zijn met elkaar, de bijzondere regeling (*lex specialis*) voor de algemene regeling (*lex generalis*) gaat. In het eerdergenoemde voorbeeld uit het BW gaan de regels uit boek 7 dus voor de regels uit boek 6 en gaan de regels uit boek 6 voor de regels uit boek 3. Deze regel heet in het Latijn *‘lex specialis derogat legi generali’*.

Schakelbepalingen

Wetsartikelen die ook voor een bepaalde gelaagdheid van een wet of regeling zorgen, zijn schakelbepalingen. Een schakelbepaling is een wetsartikel dat andere wetsartikelen buiten bijvoorbeeld een boek, titel, hoofdstuk, afdeling of paragraaf van toepassing verklaart. Zo luidt artikel 3:1, lid 2 Awb als volgt.

Artikel 3:1, lid 2 Awb

Op andere handelingen van bestuursorganen dan besluiten zijn de afdelingen 3.2 tot en met 3.4 van overeenkomstige toepassing, voor zover de aard van de handelingen zich daartegen niet verzet.

Wat betekent deze bepaling nu precies? In hoofdstuk 3 van de Awb zijn algemene bepalingen over besluiten opgenomen. Een besluit is een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling (zie artikel 1:3, lid 1 Awb). Naast het nemen van besluiten verrichten bestuursorganen ook andere handelingen. De afdelingen 3.2 tot en met 3.4 staan vermeld onder hoofdstuk 3 en hebben dus uitsluitend betrekking op besluiten. Door de schakelbepaling in artikel 3:1, lid 2 Awb gelden deze afdelingen ook voor andere handelingen van bestuursorganen. Met andere woorden: de reikwijdte van de afdelingen 3.2 tot en met 3.4 wordt opgerekt.

1.2.3 Citeren

Hoe citeer je nu de wetsartikelen? Dit verschilt per wet of regeling. In deze paragrafen geven we een aantal voorbeelden om je de diversiteit te laten zien.

In het BW werkt het als volgt:

- Boek 1, titel 4 van het BW noteer je als: titel 1.4 BW.
- Boek 10, titel 3, afdeling 1 van het BW noteer je als: afdeling 10.3.1 BW.
- Boek 4, titel 3, afdeling 1, artikel 13, lid 3, sub a van het BW noteer je als: artikel 4:13, lid 3 sub a BW.

Dit laatste voorbeeld spreek je uit als: artikel 13 lid 3 sub a van boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

Bij de Awb is citeren iets eenvoudiger, omdat de wetsartikelen al voorzien zijn van een nummer dat overeenkomt met het nummer van het desbetreffende hoofdstuk. Ook de titels en afdelingen hebben nummers die overeenkomen met de indeling volgens de hoofdstukken, wat het citeren vergemakkelijkt.

In de Awb ziet dat er als volgt uit:

- Hoofdstuk 4, titel 4.1, Awb noteer je als: titel 4.1 Awb.
- Hoofdstuk 5, titel 5.4, afdeling 5.4.2 noteer je als: afdeling 5.4.2 Awb.
- Hoofdstuk 8, artikel 69, lid 1, Awb noteer je als: artikel 8:69, lid 1 Awb.

Dit laatste voorbeeld spreek je uit als: artikel 8:69 lid 1 van de Algemene wet bestuursrecht.

In het Sr citeer je als volgt:

- Tweede Boek, titel II Sr noteer je als: titel II, Tweede Boek Sr.
- Eerste Boek, titel IIA, Tweede afdeling Sr noteer je als: Tweede afdeling, titel IIA, Eerste Boek Sr.
- Derde Boek, titel XIV, artikel 240 Sr noteer je als: artikel 240 Sr.

Dit laatste voorbeeld spreek je als volgt uit: artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht.

1.3 Zoekmethoden

1.3.1 Afkortingenlijst

Eerder in dit hoofdstuk legden we uit dat elke wet en regeling een officiële naam heeft, die in de citeertitel staat. Sommige wetten worden veelvuldig afgekort. Een lijst met afkortingen is voor in de wettenbundels opgenomen. Wees zorgvuldig bij het gebruik van afkortingen van wetten; een hoofdletter kan al een verschil maken. Wist je bijvoorbeeld dat Aw de afkorting is van de Auteurswet, terwijl AW staat voor de Ambtenarenwet?

1.3.2 Soorten registers

Wettenbundels beschikken over verschillende registers om het zoeken naar wetsbepalingen te vergemakkelijken. De belangrijkste twee zijn de alfabetische inhoudsopgave van alle wetten en regelingen die in de wettenbundels zijn opgenomen en het trefwoordenregister. Het eerstgenoemde register bevindt zich voor in de wettenbundels onder de naam 'Alfabetische inhoud'. In dit register staan alle wetten en regelingen die door de uitgever zijn geselecteerd in alfabetische volgorde. Achter de betreffende wet of regeling staat een verwijzing. De *Collegebundel* van Wolters Kluwer werkt met Romeinse cijfers, gevolgd door een nummer. Boven in de wetten of regelingen vind je deze verwijzingen terug.

De Auteurswet staat in de alfabetische inhoudsopgave als volgt weergegeven:³

- Auteurswet III.7

Het trefwoordenregister of alfabetisch register bevindt zich achter in de wettenbundels en is uitgebreider dan het register voor in de wettenbundels. In het trefwoordenregister staan veelvoorkomende trefwoorden die het makkelijker maken om niet alleen een wet of een regeling, maar ook een wetsartikel te vinden. Wanneer je bijvoorbeeld op zoek bent naar de definitie van het begrip bestuursorganen, kun je in het trefwoordenregister zoeken op bestuursorgaan of bestuursorganen. Een trefwoord kan verwijzen naar meerdere wetsartikelen. Het is vervolgens aan jou om te beoordelen welk wetsartikel het best past.

Wees je er dus van bewust dat de registers slechts een hulpmiddel zijn om het zoeken naar de juiste wetten, regelingen of wetsartikelen te vergemakkelijken. Je moet steeds zelf beoordelen of de wet, de regeling of het wetsartikel dat je gevonden hebt van toepassing is.

1.3.3 Registermethode

Het trefwoordenregister achter in je wettenbundel is hét instrument voor startende juristen om te zoeken naar het juiste wetsartikel. Maar vergis je niet: het is niet altijd eenvoudig om het juiste trefwoord te vinden. We bespreken een korte casus ter illustratie, voortbordurend op het eerder gegeven voorbeeld over het bestuursorgaan.

De gemeente Arnhem heeft een burgemeester, een college van burgemeester en wethouders en een gemeenteraad. Is de gemeenteraad een bestuursorgaan in de zin van de Awb?

Welke trefwoorden in de casus kun je gebruiken om deze vraag op te lossen? Het ligt voor de hand om te beginnen bij ‘gemeenteraad’ en ‘bestuursorgaan’. Immers, deze twee woorden zijn in de vraagstelling opgenomen. Je zou uiteraard ook kunnen zoeken op ‘gemeente’, ‘burgemeester’ of ‘college van burgemeester en wethouders’, maar deze termen zijn niet in de vraagstelling opgenomen en zullen dus waarschijnlijk geen geschikt resultaat opleveren. Het is bij deze vraag verstandig om te zoeken naar de definitie van de term ‘bestuursorgaan’. Je wilt namelijk gaan beoordelen aan welke voorwaarden de gemeenteraad moet voldoen om als bestuursorgaan aangemerkt te worden. Het trefwoordenregister achter in de wettenbundel levert je artikel 1:1 Awb op. Kijk altijd of het artikel van toepassing is. In dit geval is dit inderdaad het juiste artikel.

1.3.4 Systematische methode

De systematische zoekmethode vergt veelal wat meer kennis van het recht dan de registermethode. Toch is het goed om met deze zoekmethode te gaan oefenen, omdat niet alle trefwoorden in het trefwoordenregister zijn opgenomen. Ook verschaft het je inzicht in de structuur van de wet. Met de systematische zoekmethode ga je aan de hand van de structuur of de opbouw van een wet of regeling op zoek naar het juiste artikel. De gelaagde structuur kan je daarbij helpen.

Terug naar het voorbeeld: je zoekt nog steeds naar een antwoord op de vraag of de gemeenteraad een bestuursorgaan in de zin van de Awb is. Deze keer gebruik je daarvoor de systematische zoekmethode. De vraag die gesteld is, is een publiekrechtelijke. Immers, de gemeenteraad is een overheidsorgaan en de werking daarvan is neergelegd in het publiekrecht. Wat meer achtergrond heb je al nodig voor de constatering dat het gaat om een bestuursrechtelijke casus. Strafrecht en staatsrecht vallen daarmee af. De algemene regels omtrent het bestuursrecht staan in de Awb. Kijk eens in de inhoudsopgave van de Awb. Je bent op zoek naar de definitie van bestuursorgaan, dus je treft onder ‘Hoofdstuk 1 Inleidende bepalingen, Titel 1.1 Definities en reikwijdte’ al aan wat je zoekt, namelijk artikel 1:1 Awb. Samengevat ziet de systematische methode er in ons voorbeeld als volgt uit:

- publiekrecht
- bestuursrecht
- Awb